

Warszawa, 20 października 2008 r.

RPO-599424-VII-706/08/PK/KMP

I n f o r m a c j a
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Szczecinie
(Wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 8-10 października 2008 r. do Aresztu Śledczego w Szczecinie, przy ul. Kaszubskiej 28 (zwanego dalej Aresztem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Biura w Warszawie. W wizytacji wziął również udział pracownik Zespołu Terenowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Gdańsku. Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Aresztu Śledczego i jego podstawowych problemach, udzielonej przez Dyrektora jednostki;
- dokonali oglądu całej jednostki, w tym obejrzeliby wybrane losowo cele mieszkalne, cele zabezpieczające, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, salę widzeń, kuchnię, radiowęzeł, kaplicę, bibliotekę, łaźnie, pola spacerowe, oddział dla osób stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, pomieszczenia ambulatorium i szpitala oraz aptekę;

- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu. Przyjęto do protokołu 3 skargi osadzonych, z których 2 zostały przekazane według właściwości kierownictwu jednostki, zaś jedną przyjęto do zbadania w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich;
- przeprowadzili we wszystkich pawilonach, na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 50 dobranymi losowo osadzonymi.

W oparciu o powyższe czynności pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich poinformowali dyrektora Aresztu oraz obecnego na podsumowaniu Dyrektora Okręgowego SW w Szczecinie o wynikach dokonanych ustaleń, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano pod kątem zgodności z obowiązującymi normami prawa Porządek wewnętrzny obowiązujący w Areszcie - Zarządzenie Wewnętrzne nr 34/2006 z 3.07.2006 r. Analizie poddane zostało także sprawozdanie z wizytacji jednostki przez sędziego penitencjarnego w dniu 15.07.08 r.; Analiza stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Areszcie Śledczym w Szczecinie w roku 2006 i 2007, charakterystyka skarg złożonych przez osadzonych w 2007 i 2008 r., a także protokół z kontroli sanitarnej Aresztu oraz szpitala przeprowadzonej w dniu 26.02.2008 r. przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Szczecinie.

2. Charakterystyka jednostki.

Pojemność Aresztu Śledczego w Szczecinie wynosi ogółem 550 miejsc, w tym 17 miejsc w oddziale dla osób stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, zwanych dalej osadzonymi niebezpiecznymi oraz 38 w ośrodku diagnostycznym. Funkcjonujący przy Areszcie szpital posiada łącznie 80 miejsc (26 w oddziale internistycznym, 21 w oddziale chirurgicznym i 33 w oddziale psychiatrycznym).

W dniu 8.10.2008 r. w jednostce faktycznie przebywało 550 osadzonych, w tym: 210 tymczasowo aresztowanych, 300 skazanych, 31 osadzonych

posiadających tzw. podwójny status i 9 ukaranych. Osoby pozbawione wolności rozmieszczone w dwóch pawilonach mieszkalnych A (oddziały I-III) i B (oddziały I-V), zakwaterowane zostały w 124 celach mieszkalnych, z czego 9 przeznaczono dla osadzonych niebezpiecznych, a 4 na potrzeby wykonywania kary umieszczenia w celi izolacyjnej.

Przebywające w Areszcie Śledczym w Szczecinie osoby pozbawione wolności, zaliczane są do różnych grup klasyfikacyjnych: młodocianych (M), odbywających karę po raz pierwszy (P), recydywistów (R) oraz tymczasowo aresztowanych (TA). W czasie wizytacji cel i przeglądu kart tożsamości osadzonych nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej. W dniu 8.10.2008r., 112 spośród skazanych odbywało karę w systemie programowanego oddziaływania, 199 w systemie zwykłym, a 16 - w systemie terapeutycznym.

3. Ogląd jednostki.

Przeprowadzony ogląd całego terenu Aresztu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych i szpitalu, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- a. stan cel mieszkalnych w pawilonie A jest nieco lepszy niż w pawilonie B, w którym w trakcie wizytacji prowadzone były prace remontowe. Ich przedmiot stanowiło trwałe wyodrębnienie kącików sanitarnych w celach mieszkalnych tego pawilonu. Warunki techniczne tych cel, w których zakończono remont ocenić należy jako dobry. Niemniej jednak w ocenie przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, ściany cel mieszkalnych w obu pawilonach wymagają odświeżenia. Co do wyposażenia cel uznać należy, że posiadają wymagany sprzęt. Stan materaców, koców, prześcieradeł i pościeli, ręczników i ścierek nie budził zastrzeżeń;
- b. ustalono, że przepisy obowiązujące w kwestii monitoringu jednostek penitencjarnych stosowane są w Areszcie w sposób zgodny z ich brzmieniem. Nie stwierdzono zastosowania monitoringu w miejscach innych niż wskazane w rozporządzeniu Ministra sprawiedliwości z dnia 31

- października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz. U. z 2003 r. Nr 194, poz. 1902);
- c. w oddziale dla osadzonych niebezpiecznych, który dysponuje 17 miejscami, w dniu wizytacji nie przebywał żaden więzień. Cele mieszkalne w tym oddziale zostały wyposażone w sprzęt zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Jedyń skazany posiadający status osadzonego niebezpiecznego przebywał na obserwacji sądowo-psychiatrycznej w oddziale psychiatrycznym szpitala Aresztu;
- d. w Areszcie zostały wydzielone cele dla palących i niepalących. W poszczególnych oddziałach respektowane jest rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz. U. z 1996 r. Nr 140, poz. 658);
- e. wszystkie cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej oraz cele zabezpieczające zostały wyposażone zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami;
- f. w Areszcie funkcjonują dwie łaźnie centralne zlokalizowane w suterrenach obu pawilonów. Stan techniczny jak i warunki korzystania przez osadzonych z łaźni w pawilonie B ocenić należy jako zły i wymagający natychmiastowego remontu. Urządzenia zamontowane w niej są mocno wyeksploatowane, a na suficie i ścianach widoczne są ślady zagrzybienia. Na posadzce brak było mat antypoślizgowych. Zupełnie inny standard kąpieli zapewnia łaźnia usytuowana w suterrenie pawilonu A. Wyposażona jest odpowiednio, podłoga i ściany zostały wyłożone płytkami, nie odczuwa się uciążliwego zaduchu. Dopływ wody regulowany jest elektronicznie. Nadzór nad kąpielą osadzonych odbywa się poprzez lustra weneckie, przez funkcjonariusza SW przebywającego w korytarzu łaźni. Do dyspozycji osób pozbawionych wolności przeznaczono toaletę znajdującą się na końcu korytarza łaźni, wyposażoną w sedes oraz pisuar. Należy jednakże stwierdzić, iż podczas prac budowlanych popełniono błąd konstrukcyjny,

który skutkował trwałym wyodrębnieniem pisuaru, a nie sedesu pozostającego bez żadnej przesłony;

- g. w Areszcie funkcjonuje kaplica rzymskokatolicka. W soboty, w godz. 9⁰⁰ i 10⁰⁰ odprawiane są w niej Msze Św. Po wcześniejszym uzgodnieniu z kapelanem możliwe jest zaplanowanie mszy także w inne dni świąteczne. Indywidualne rozmowy z kapelanem odbywają się w pokojach wychowawców. Do prowadzenia praktyk religijnych na terenie Aresztu zgodę otrzymali także przedstawiciele innych wyznań - Świadków Jehowy, Zakonu Misjonarek Miłości oraz Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan. Przyjmują oni osadzonych w pokojach wychowawców, lub świetlicy centralnej. Siostry Zakonu Misjonarek Miłości biorą ponadto udział w mszach świętych. Raz w roku biskup szczecińsko-kamieński udziela osadzonym Sakramentu Bierzmowania;
- h. Areszt dysponuje ośrodkiem diagnostycznym o łącznej pojemności 38 miejsc, zlokalizowanym w oddziale III pawilonu A. W trakcie wizytacji Aresztu, w ośrodku przebywało 18 osadzonych oczekujących na badania. Jak ustalono, kierowani są tu: skazani prawomocnym wyrokiem na 25 lat pozbawienia wolności, młodociani sprawiający problemy wychowawcze - w celu określenia standardu pracy z nimi, młodociani na podstawie art. 84 § 3 Kkw, skazani wobec których istnieje podejrzenie o konieczności skierowania ich do ośrodka terapeutycznego oraz skazani za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej. W dniu wizytacji wśród osadzonych w ośrodku przeważali nieletni. Osadzeni trafiają do opisywanego oddziału za swoją zgodą na wniosek dyrektora jednostki. Wniosek i wyrażenie zgody przez osadzonego na badania znajdują się w gabinecie psychologów, zaś akta osobowe osadzonych przechowywane są w pokoju wychowawcy. Podczas analizy dokumentacji ośrodka diagnostycznego w Areszcie nie odnotowano żadnych uchybień. Z relacji Pani Kierownik ośrodka wynika, że w tutejszej jednostce zdarzają się 2-3 przypadki w skali roku, w których osadzony nie wyraża zgody na badania i w związku z tym trafia do ośrodka w trybie art. 83 § 1 Kkw, który umożliwia osadzenie skazanego bez jego

zgody, na podstawie zarządzenia sędziego penitencjarnego. Badanie osadzonego w ośrodku według § 2 pkt. 3-5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie zasad organizacji i warunków przeprowadzania badań psychologicznych i psychiatrycznych w ośrodkach diagnostycznych (Dz. U. z 2000 r., Nr 29, poz. 369) nie powinno trwać dłużej niż 2 tygodnie. Termin rozpoczęcia badań wyznacza Kierownik ośrodka niezwłocznie po otrzymaniu skierowania na badania oraz zawiadamia o tym dyrektora zakładu kierującego na badania lub sąd, który zarządził przeprowadzenie badań. W uzasadnionych przypadkach, na wniosek prowadzącego badania, kierownik ośrodka przedłuża badania na czas niezbędny dla ich przeprowadzenia, o czym powiadamia sędziego penitencjarnego. W wizytowanym ośrodku nie ujawniono przypadków przebywania osadzonych ponad czas zakreślony prawem. W ośrodku pracuje 3 psychologów (na pełnych etatach) – funkcjonariuszy SW oraz wychowawca. Cele mieszkalne wyposażone są w odpowiedni sprzęt kwatermistrzowski; kącieki sanitarne stanowią całkowicie wyodrębnioną część celi – zabudowane są do sufitu. Ściany wymagają odmalowania i odświeżenia. Jednakże w celach panuje porządek. W oddziale znajduje się jedyna w Areszcie świetlica, wyposażona w stół, krzesła, sprzęt audiowizualny (TV i DVD), stół do piłkarzyków. Osadzeni korzystają ze świetlicy według grafiku zamieszczonego na oddziale. Odbywają się tam regularne zajęcia i kursy. Z relacji wychowawcy wynika, że w najbliższym czasie rozpoczną się zajęcia dotyczące uzależnień, prowadzone 3 razy w tygodniu przez osobę z zewnątrz - specjalistę w tej dziedzinie. Na terenie oddziału znajduje się również pracownia modelarska i pracownia komputerowa. W ostatniej prowadzone są regularne kursy komputerowe, zakończone egzaminem. Pracownia wyposażona jest w 3 komputery stacjonarne oraz 1 laptopa (który na stałe znajduje się w pokoju wychowawców zaś na potrzeby kursów przenoszony jest do pracowni). Kursy prowadzone są przez osobę spoza Aresztu, pracownika naukowego uczelni wyższej, specjalistę w dziedzinie informatyki. W jednej z cel

mieszkalnych przebywali recydywiści nie spełniający przesłanek do ich umieszczenia w ośrodku. Takie odstępstwo, jak wyjaśniła Kierownik ośrodka spowodowane było koniecznością wykorzystania wolnych miejsc, z uwagi na przejściowy brak miejsc w innych oddziałach;

- i. w Areszcie funkcjonują dwa pododdziały półotwarte wyodrębnione w części oddziału I i III pawilonu A. Mogą przebywać w nim skazani zakwalifikowani do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego i otwartego. W pododdziale półotwartym wyodrębnionym w oddziale I przebywają głównie skazani oczekujący na transport do innych jednostek penitencjarnych, w III zaś – skazani zatrudnieni. Osadzeni z tego właśnie pododdziału mogą ustanowić rzecznika skazanych; mają również do dyspozycji aneks kuchenny, w którym mogą przyrządzać dodatkowe posiłki. Cele w opisywanych pododdziałach pozostają otwarte w godz. 9⁰⁰ – 18⁰⁰. Palenie wyrobów tytoniowych możliwe jest w wydzielonych na korytarzach miejscach w godzinach otwarcia cel mieszkalnych. Widzenia i rozmowy prowadzone w ich trakcie przez osadzonych z pododdziałów półotwartych podlegają odpowiednio nadzorowi i kontroli ze strony administracji;
- j. w sali widzeń zorganizowano 20 stanowisk do udzielania widzeń pod nadzorem funkcjonariusza SW. Z ogólną salą widzeń sąsiaduje sala do udzielania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą wyposażona w 5 stanowisk. Pomiędzy tymi salami umieszczono kantynę, która dzięki zorganizowaniu dwóch stanowisk wydawczych obsługuje jednocześnie osoby odwiedzające korzystające z widzeń uniemożliwiających bezpośredni kontakt oraz z widzeń przy stolikach. Jak ustalono, taka dwutorowość sprzedaży podyktowana jest odrębnościami w zakresie możliwości dokonywania zakupów przez osoby korzystające z tych dwóch form widzeń. W przypadku widzeń realizowanych w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt, osoby odwiedzające mogą dokonywać zakupów artykułów higienicznych, piśmienniczych i papierniczych do kwoty 50 zł., zaś pozostali odwiedzający

mogą nabywać wszystkie dostępne w kantynie produkty, których łączna wartość nie może przekroczyć 100 zł. W Areszcie realizowane są widzenia udzielane bez nadzoru funkcjonariusza SW. W tym celu wykorzystywane są pokoje przesłuchań;

- k. w związku z koniecznością pozyskania dodatkowych miejsc zakwaterowania dla osadzonych, zlikwidowane zostały wszystkie świetlice oddziałowe (za wyjątkiem świetlicy w ośrodku diagnostycznym). Uzyskano w ten sposób 39 miejsc. W związku z brakiem świetlic, oddziaływania kulturalno-oświatowe prowadzone wobec osadzonych sprowadzają się do odbywających się raz w miesiącu lub rzadziej spotkań teatralnych, spotkań ze znanymi osobami, występów zespołów i kabaretów. Miejscem tych spotkań jest świetlica przeznaczona pierwotnie na potrzeby funkcjonariuszy SW. Z informacji odebranych od osadzonych w trakcie rozmów wynika, że otrzymują oni prasę codzienną (Gazeta Wyborcza) oraz mają możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych (ok. 9.000 woluminów). Wymiana książek odbywa się raz w tygodniu. Podczas wizytacji biblioteki centralnej stwierdzono brak wyciągów z kodeksu karnego wykonawczego oraz regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności dostępnych w językach obcych;
- l. pomieszczenia ambulatoriów oddziałowych Aresztu są wyposażone w niezbędny sprzęt. W ich skład wchodzi gabinet: lekarski (kartoteka) oraz zabiegowy. Personel medyczny zatrudniony w oddziałowych ambulatoriach składa się łącznie z 5 pielęgniarek zatrudnionych na pełnych etatach oraz lekarzy pracujących na etatach częściowych (dermatolog, lekarz ogólny, okulista, laryngolog, epidemiolog i neurolog). Ambulatoria przyjmują pacjentów w godz. 7⁰⁰ - 19⁰⁰. W tych też godzinach wydawane są zlecone leki. Osadzonym chorym na cukrzycę, insulinę po godzinach pracy ambulatoriów oddziałowych podaje pielęgniarka ze szpitala Aresztu. Podczas wizytacji ambulatoriów stwierdzono brak Karty Praw Pacjenta;
- m. szpital Aresztu dysponuje 80 miejscami w 3 oddziałach - 26 w oddziale internistycznym, 21 w oddziale chirurgicznym i 33 w oddziale

psychiatrycznym. Do końca roku zaplanowano oddanie do użytku nowego skrzydła szpitala. Dzięki temu, liczba miejsc wzrośnie o 55. Rozbudowie ulegnie oddział psychiatryczny oraz internistyczny. Ogląd pomieszczeń i sal chorych w poszczególnych oddziałach pozwala stwierdzić, iż zarówno pod względem wyposażenia jak i stanu technicznego nie występują braki i nieprawidłowości. W każdym z oddziałów zorganizowano sale dla tzw. osadzonych niebezpiecznych. Osadzeni przebywający w szpitalu oraz w oddziałach mieszkalnych korzystają z konsultacji specjalistycznych przeprowadzanych w 3 gabinetach konsultacyjnych szpitalnej Izby Przyjęć. Analiza dokumentacji z przyjęć pacjentów przez lekarzy specjalistów od stycznia 2008 r. pozwala stwierdzić, iż najczęściej porad specjalistycznych udzielonych zostało przez lekarza stomatologa (1109), chirurga (589) oraz okulistę (579). Wśród lekarzy innych specjalizacji przyjmujących osadzonych wymienić należy: pulmonologa, ortopedę, neurologa, psychiatrę, kardiologa, laryngologa oraz urologa. W opisywanej placówce funkcjonuje także pracownia RTG oraz USG. Podczas rozmowy z ordynatorem oddziału psychiatrycznego odebrano sygnały świadczące o trudnościach związanych z funkcjonowaniem oddziału. Ordynator zwrócił uwagę na problem konieczności przetrzymywania w oddziale pacjentów do czasu wydania przez sąd orzeczenia o ich umieszczeniu w odpowiedniej placówce leczenia zamkniętego. Jak zauważył okres oczekiwania na rozstrzygnięcia w tym przedmiocie wynosi średnio 6 miesięcy, a liczba takich pacjentów oscyluje w granicach 2 – 5 w skali roku. Takie przetrzymywanie wiąże się z przejściowym brakiem wolnych miejsc w oddziale wykorzystywanym na potrzeby wspomnianych pacjentów. Uwagi odnośnie praktycznej realizacji przepisu art. 118 § 2 Kkw, przewidującego obowiązek lekarza podjęcia działań leczniczych wbrew woli pacjenta w sytuacjach zagrażających bezpośrednio jego zdrowiu lub życiu, podniesione zostały w rozmowie z przedstawicielem Rzecznika Praw Obywatelskich przez Panią ordynator oddziału internistycznego. Stwierdziła ona, iż zastosowanie się do dyspozycji tego przepisu w warunkach

więziennych np. w stosunku do osadzonych odmawiających przyjmowania posiłków prowadzić może niejednokrotnie do zaistnienia powikłań, które w związku z brakiem oddziału intensywnej opieki medycznej spowodować mogą zgon pacjenta.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

Rozmowy z osobami pozbawionymi wolności zostały przeprowadzone ze szczególnym uwzględnieniem osadzonych powyżej 60 roku życia, niepełnosprawnych, cudzoziemców, osadzonych, wobec których w okresie ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego oraz w stosunku do których wymierzono karę dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej. Łącznie przeprowadzono 50 rozmów z losowo wybranymi osobami, przy czym odbyły się one w odrębnych pomieszczeniach, w sposób, który uniemożliwiał osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności.

Przeprowadzone rozmowy dostarczyły opinii w przedmiocie przestrzegania podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Areszcie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Nieliczne były oceny negatywne, a zgłoszone jednostkowe zarzuty i uwagi dotyczyły:

1. w zakresie **warunków panujących w celi mieszkalnej**: złych warunków bytowych w celach niewyremontowanych – głównie braku wyodrębnionych kąpoków sanitarnych, niewystarczającego oświetlenia cel, wyeksploatowanego sprzętu kwaterunkowego;
2. **warunków dokonywania zakupów na wypiskę**: wprowadzonego w porządku wewnętrznym Aresztu zakazu dokonywania zakupów artykułów żywnościowych podczas widzeń przez rodziny osadzonych, którzy odbywają widzenia w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt;
3. **mycia się i kąpieli**: zbyt krótkiego czasu kąpieli (5 min.), który w ocenie rozmówców jest zdecydowanie niewystarczający do właściwego skorzystania z tego prawa;

4. **traktowania przez funkcjonariuszy SW:** prób prowokacji osadzonych przez niektórych funkcjonariuszy do nieregulaminowego zachowania (jako przykłady takowych, rozmówcy podawali wyśmiewanie i ubliżanie). Jeden z rozmówców podał, iż w trakcie ataku epilepsji został kopnięty przez oddziałowego;
5. **korzystania ze spacerów:** małych pól spacerowych, konieczności odbywania spacerów w towarzystwie osadzonych używających wyrobów tytoniowych;
6. **korzystania z usług religijnych:** kilku z tymczasowo aresztowanych stwierdziło podczas rozmów z przedstawicielami Rzecznika Praw Obywatelskich, iż mimo zgłoszenia chęci wzięcia udziału w Mszy św. nie zostali na nią doprowadzeni;
7. **korzystania z zajęć kulturalno oświatowych i sportowych:** braku możliwości w tym zakresie w związku z adaptacją świetlic oddziałowych na cele mieszkalne.

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności

Z informacji uzyskanych od administracji Aresztu Śledczego w Szczecinie wynika, że w okresie od 01.01.2006 – 07.10.2008 r. osoby pozbawione wolności dochodziły przed sądami cywilnymi odszkodowania lub zadośćuczynienia w 20 sprawach, przy czym pięć dotyczyło przeludnienia, cztery naruszenia dóbr osobistych, dziesięć niewłaściwej opieki lekarskiej, a jedna zniszczenia mienia osadzonego. W dwóch sprawach sąd umorzył postępowanie, w dziesięciu innych oddalił powództwo, a w siedmiu postępowania toczą się nadal. W jednej ze spraw dotyczących utraty zdrowia w trakcie izolacji penitencjarnej, sąd apelacyjny uznał roszczenie powoda i zasądził 10.000 zł odszkodowania na jego rzecz.

Ogląd cel mieszkalnych oczekujących na remont, poczyniony przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, pozwala na stwierdzenie, iż warunki bytowe w tych celach z uwagi na brak całkowitego wyodrębnienia kąpoków sanitarnych są dla osób w nich przebywających na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania.

W oparciu o zalecenia CPT oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzić należy, iż warunki w celi mieszkalnej, w której kącik sanitarny jest otwarty w sytuacji gdy w celi przebywa więcej niż jeden osadzony mogą zostać uznane za poniżające traktowanie. Jak podkreślił Trybunał Praw Człowieka w sprawie Peers przeciwko Grecji (wyrok z dnia 19 kwietnia 2001 r. ETPC 28524/95) otwarte kąciki sanitarne stanowią naruszenie art. 3 Konwencji. Godnym uznania jest zatem kierunek i zakres prac remontowych prowadzonych obecnie w oddziałach mieszkalnych, zmierzających do zabudowy węzłów sanitarnych w celach.

Atmosfera w Areszcie jest dobra, relacje między osadzonymi, a wychowawcami i oddziałowymi prawidłowe. Odsetek osadzonych deklarujących uczestnictwo w podkulturze więziennej kształtuje się na poziomie ok. 25%. Przebywają oni w celach mieszkalnych razem z osobami spoza podkultury. W związku z takim osadzaniem, nie odebrano sygnałów świadczących o konfliktach na tle podkulturowym w celach mieszkalnych. Funkcjonariusze Służby Więziennej angażują się w wykonywane obowiązki, co zostało wyrażone pozytywną oceną ich pracy przez osadzonych. Incydentalne uwagi zgłoszone w tej kwestii przez wylosowane do rozmów osoby, wskazują jednakże, iż niektórzy funkcjonariusze zwracają się do osadzonych w sposób niegrzeczny.

Analizując liczbę skarg osób pozbawionych wolności dotyczących traktowania przez funkcjonariuszy SW wskazać należy, iż w roku 2007 r. w ogólnej liczbie 284 skarg znalazło się ich 56 (19,7%). W roku bieżącym (1 stycznia – 8 października 2008 r.) udział skarg dotyczących traktowania w ogólnej liczbie złożonych skarg wyniósł 17,4%. Żadna z dotyczących traktowania, nie została uznana za zasadną.

W 2007 r. na 284 skarg złożonych przez osadzonych w Areszcie, 11 uznano za zasadne. Trzy z nich dotyczyły opieki medycznej, 4 - warunków bytowych, w pozostałych zaś osadzeni podnieśli zarzut zaginięcia korespondencji, sposobu realizacji pozytywnie rozpatrzonej prośby, odmowy zapoznania z opiniami dotyczącymi osadzonego oraz wprowadzenia w błąd, co do terminu egzaminu maturalnego. W roku bieżącym, jedna spośród 155 skarg uznana została za zasadną. Dotyczyła ona zniszczenia obudowy odbiornika telewizyjnego w trakcie

jego przechowywania w magazynie depozytowym Aresztu. Pokrzywdzony zgodził się na zwrot równowartości uszkodzonego telewizora.

Akty samoagresji, których w roku bieżącym odnotowano 71 (dla porównania w 2007 r. miało miejsce 68 takich wypadków) powodowane były najczęściej uniemożliwieniem administracji wytransportowania z Aresztu, stanem emocjonalnym osadzonego, jak również wymuszeniem zmiany celi mieszkalnej. Spośród sposobów naruszania przez osadzonych czynności organizmu jako najczęściej stosowane wymienić należy połknięcia ciał obcych (38) oraz pocięcia ciała (27).

6. Analiza dokumentacji jednostki

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego, regulującego życie osadzonych w Areszcie, nie stwierdzono jego niezgodności z normami prawnymi. Postanowienia w nim zawarte zredagowano w sposób przejrzysty i jednoznaczny. Egzemplarze Porządku wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono w czasie ich wizytacji oraz rozmów z osadzonymi.

Z treści sporządzonej w jednostce Analizy stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Areszcie Śledczym w Szczecinie w roku 2007 wynika, że w okresie tym miało miejsce 99 wypadków nadzwyczajnych. Najliczniejszą grupę stanowiły samouszkodzenia, których łącznie było 68. Wśród pozostałych odnotowano m.in. 3 przypadki zgonów osadzonych (w tym jeden samobójczy), 15 przypadków pobicia osadzonego oraz 5 przypadków znęcania się nad osadzonym. Jeżeli chodzi o problem przemykania na teren Aresztu środków odurzających, to w 2007 r. wykryto 3 takie przypadki. W okresie od 1 stycznia do 7 października 2008 r. w wizytowanej jednostce odnotowano 95 wypadków nadzwyczajnych, wśród których dominowały zdarzenia o charakterze samouszkodzeń (71). W pozostałej części wskazać należy na 2 samobójstwa osadzonych, 2 usiłowania dokonania samobójstw, 7 przypadków pobic osadzonych, 3 przypadki znęcania się nad osadzonymi oraz jeden zgon osadzonego.

Środki przymusu bezpośredniego stosowano w 2007 r. w Areszcie w 11 przypadkach (siła fizyczna - 11, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 8,

założenie pasa jednoczęściowego – 8, założenie kasku ochronnego – 5, założenie kajdan – 3, użycie gazu RMG – 3 oraz założenie kaftana bezpieczeństwa w jednym przypadku), podczas gdy w roku bieżącym, do dnia wizytacji, w 12 przypadkach (użycie siły fizycznej – 12, umieszczenie w celi zabezpieczającej – 10, założenie pasa jednoczęściowego – 6, użycie gazu RMG – 3, założenie kajdan – 3, założenie kasku ochronnego – 3 oraz założenie trzyczęściowego pasa obezwładniającego w jednym przypadku). Stosowanie środków przymusu bezpośredniego rejestruje się w miarę możliwości przy pomocy kamery przenośnej. Pracownicy Biura RPO nie mieli zastrzeżeń co do sposobu dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego. W jednym z przeanalizowanych przypadków decyzja o zakończeniu stosowania wobec osadzonego pobytu w celi zabezpieczającej podjęta przez zastępcę Dyrektora Aresztu nastąpiła 13 minut po upływie czasu, w którym powinien on zakończyć stosowanie tego środka przymusu bezpośredniego, lub, po otrzymaniu opinii lekarza, przedłużyć jego stosowanie. Wewnętrzne postępowanie wyjaśniające zakończyło się pouczeniem zastępcy przez Dyrektora Aresztu o konieczności przestrzegania formalnoprawnych ram stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Analiza protokołów z wizytacji Aresztu przez sędziego penitencjarnego nie nasuwa żadnych zastrzeżeń. Odnośnie uwag zawartych protokole z kontroli Aresztu dokonanej w dniu 26.02.2008 r. przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Szczecinie wskazać należy na następujące nieprawidłowości ujawnione w trakcie kontroli: brudne ściany w celach mieszkalnych, zły stan techniczny szafek żywnościowych osadzonych oraz stan techniczny magazynów czystej i brudnej bielizny. Kontroli poddano także w tym samym dniu szpital funkcjonujący przez Areszcie Śledczym w Szczecinie. Jedyna uwaga pokontrolna dotyczyła konieczności dostosowania sposobu zbierania odpadów pochodzących z działalności medycznej do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi (Dz. U. z 2007 r., Nr 162, poz. 1153). Wszystkie z wytkniętych przez Inspektorat nieprawidłowości zostały usunięte.

7. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że - generalnie rzecz biorąc - w Areszcie Śledczym w Szczecinie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

Pojedyncze sygnały dotyczące niewłaściwego zwracania się i zachowania funkcjonariuszy SW wobec osadzonych, które zgłosiły przedstawicielem Rzecznika Praw Obywatelskich osoby wylosowane do rozmów, przemawiają jednakże za potrzebą przypomnienia funkcjonariuszom SW przez kierownictwo jednostki konieczności właściwego zachowania wobec osób pozbawionych wolności.

W związku ze znaczną liczbą uwag odebranych w kwestii zbyt krótkiego czasu przeznaczonego na kąpiel, pożądanym byłoby rozpatrzenie możliwości jego wydłużenia. Stan techniczny łaźni w pawilonie B wymaga w ocenie pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich podjęcia działań remontowych.

Należy umieścić Kartę Praw Pacjenta w ambulatoriach oddziałowych.

Dążyć należy, w miarę możliwości, do przywrócenia świetlic oddziałowych zaadaptowanych obecnie na potrzeby cel mieszkalnych.

Za właściwy uznać należy kierunek i zakres prac remontowych prowadzonych w celach mieszkalnych pawilonu B, zmierzających do trwałego wyodrębnienia kąpoków sanitarnych.

W odpowiedzi na powyższe zalecenia Dyrektor Aresztu Śledczego w Szczecinie poinformował, iż uznał je za zasadne.

Jednocześnie, zobowiązał kadrę kierowniczą do stanowczego egzekwowania od funkcjonariuszy zachowania szanującego godność osadzonych. Zaznaczył również iż, w stosunku do osób nie przestrzegających tego priorytetu zostaną wyciągnięte konsekwencje służbowe.

Dyrektor wytłumaczył, że ze względu na trudną sytuację budżetową polegającą na ograniczeniu wydatków nie jest możliwe wydłużenie czasu kąpieli.

Z wyjaśnień Dyrektora wynika, iż Pawilon A (pomyłkowo w protokole określony jako łaźnia pawilonu B) ujęty został w planie prac remontowych

Aresztu. Prace remontowe zostaną rozpoczęte po otrzymaniu stosownych środków na ten cel.

Dyrektor dodał również, że przywrócenie świetlic w Areszcie Śledczym Szczecin, nie jest obecnie możliwe.